

שעור בא: חטאת כהן המשיח (ב)

Shiur #21: The Hatat of the Kohen Gadol (part 2)

(א) דיבור חדש

וידבר ה' אל-משה לאמר:

דבר אל-בני ישראל לאמר:

(ב) כותרת - חטא בשגגה

נפש כִּי־תַחַטֵּא בְּשִׁגְגָה מִכָּל־מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְעָשָׂה מֵאַחַת מֵהֵנָּה:

(ג) פריט - זיהוי החטא

אם הִכְהִין הַמִּשְׁיָח יַחַטֵּא לְאַשְׁמַת הָעָם

(ד) חובתו - פר לחטאת

וְהִקְרִיב עַל־חַטָּאתוֹ אִשֹּׁר חָטֵא פֶּר בֶּן־בָּקָר תָּמִים לְה' לַחַטָּאת:

(ה) הכנת החטאת - הבאה, סמיכה, שחיטה

וְהֵבִיא אֶת־הַפֶּר אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי ה' וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַפֶּר וְשָׁחַט אֶת־הַפֶּר לִפְנֵי ה':

(ו) קבלת הדם והולכתו לתוך האהל

וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמִּשְׁיָח מִדָּם הַפֶּר וְהֵבִיא אוֹתוֹ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד:

(ז) עבודת הדם - טבילה, הזאה, נתינה ושפיכה

וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת־אֶצְבָּעוֹ בְּדָם

וְהִזָּה מִן־הַדָּם שִׁבְעַת פְּעָמִים לִפְנֵי ה' אֶת־פָּנָיו פֶּרֶת הַקֹּדֶשׁ:

וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־הַדָּם עַל־קַרְנוֹת מִזְבֵּחַ קִטְרֶת הַסָּמִים לִפְנֵי ה' אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד

וְאֵתוֹ כָּל־דָּם הַפֶּר יִשְׁפֹךְ אֶל־יְסוֹד מִזְבֵּחַ הָעֹלָה אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

(ח) עבודת החלב - הרמה (פירוט והשוואה לחלב השלמים) והקטרה בחוץ

וְאֶת־כָּל־חֶלֶב פֶּר הַחַטָּאת יָרִים מִמֶּנּוּ

אֶת־הַחֶלֶב הַמְכֻסֶּה עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב:

וְאֵת שְׁתֵּי הַכִּלִּיֹּת וְאֶת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עָלֵיהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכֹּסֶלִים וְאֶת־הִיתְרֹת עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַכִּלִּיֹּת יְסִירָנָה:

כָּאֲשֶׁר יוֹרֵם מִשּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים

וְהִקְטִירֶם הַכֹּהֵן עַל מִזְבֵּחַ הָעֹלָה:

(ט) הוצאת הפר אל מחוץ למחנה - זיהוי חלקיו, הוצאתו ושרפתו על שפך הדשן

וְאֶת־עֹזֶר הַפֶּר וְאֶת־כָּל־בִּשְׁדוֹ עַל־רֹאשׁוֹ וְעַל־כִּרְעוֹ וְקִרְבּוֹ וּפְרָשׁוֹ:

וְהוֹצִיא אֶת־כָּל־הַפֶּר אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל־מְקוֹם טְהוֹר אֶל־שֹׁפֵךְ הַדָּשָׁן

וְשָׂרַף אוֹתוֹ עַל־עֵצִים בָּאֵשׁ

עַל־שֹׁפֵךְ הַדָּשָׁן יִשָּׂרַף:

(1) ויקרא ו', יז-כג

וידבר ה' אל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּזֶרֶת הַחֲטָאֹת בְּמִקְוֶם אֲשֶׁר תִּשְׁחֹט הָעֶלָּה תִּשְׁחֹט הַחֲטָאֹת לִפְנֵי ה' קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים הֵוא: **הִכֵּהֶן הַמִּחְטָא אֹתָהּ יֹאכְלֶנָה** בְּמִקְוֶם קֹדֶשׁ תֹּאכֵל בַּחֲצֵר אֹהֶל מוֹעֵד: כֹּל אֲשֶׁר־יִגַע בְּבִשְׂרָה יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יִזְה מִדְּמָה עַל־הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזְה עָלָיָה תִכָּבֵּס בְּמִקְוֶם קֹדֶשׁ: וְכִלִּי־חֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל־בּוֹ יִשָּׁבֵר וְאִם־בְּכִלִי נִחֲשֶׁת בְּשִׁלָּה וּמִרְק וְשִׁטָּף בְּמִים: כֹּל־זָכָר בְּכֹהֲנִים יֹאכֵל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים הֵוא: **וְכֹל־חֲטָאֹת אֲשֶׁר יִזְבֹּא מִדְּמָה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ לֹא תֹאכֵל בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף:**

(2) ויקרא י', טז-כ

וְאֵתוֹ שְׂעִיר הַחֲטָאֹת דָּרֹשׁ דָּרֹשׁ מִשֶּׁה וְהִנֵּה שְׂרָף וְיִקְצֹף עַל־אֶלְעָזָר וְעַל־אִיתָמָר בְּנֵי אַהֲרֹן הַנּוֹתָרִם לֵאמֹר: מִדּוּעַ לֹא־אָכַלְתֶּם אֶת־הַחֲטָאֹת בְּמִקְוֶם הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים הֵוא וְאֵתוֹ נָתַן לָכֶם לִשְׂאֵל אֶת־עֶזְרָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לִפְנֵי ה': **הֵן לֹא־הוּבֵא אֶת־דְּמָה אֶל־הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אֲכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי:** וידבר אהרן אל־מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הַקָּרִיבוּ אֶת־חֲטָאֹתֶם וְאֶת־עֲלֹתֶם לִפְנֵי ה' וְהִתְקַרְבַּנָּה אֵתִי כֹאֲלָה וְאָכַלְתִּי חֲטָאֹת הַיּוֹם הַיֵּיטֵב בְּעֵינַי ה': וישמע מֹשֶׁה ויִּיטֵב בְּעֵינָיו:

(3) רש"י ויקרא ו': כ"ג

וכל חטאת וגו' – שאם הכניס מדם חטאת החיצונה לפניו פסול.

(4) רשב"ם ויקרא ו': כ"ג

כל חטאת אשר יזבא מדמה וגו' – חטאות הפנימיות: **פר כהן משיח, ופר העלם דבר של ציבור, ופר ושעיר של יום הכיפורים, ושעירי עבודה זרה.** כל ה' אילו כתוב בהם מתנות לפניו בהיכל על הפרכת ומזבח הזהב, וזהו פשוטו.

(5) אבן עזרא ויקרא ו': כ"ג

כל חטאת אשר יזבא מדמה {אל אהל מועד} לכפר בקדש – והנה מקום הפרוכת יקרא: קודש, כי החצר חול. ואם היא קודש, היא כנגד אהל מועד חול. גם יקרא לפניו מהפרכת: קדש, כנגד אהל מועד, כמו: בזאת יבא אהרן אל הקדש. וזאת החטאת היא חטאת הכהן הגדול או הקהל.

(6) רמב"ן ויקרא ו': כ"ג

וכל חטאת אשר יזבא מדמה – שאם הכניס מדם חטאת החיצונה לפניו פסולה. לשון רבינו שלמה. וכפי הדעת הזו, מה שאמר: לכפר בקדש אינו כשמועו, שזו אינה מכפרת, שהרי נפסלה בהבאה זו, ומפני פסול שלה היא נשרפת. אבל אמר: לכפר, שאם הכניסה לפניו על דעת לכפר, שיזה ממנה שם כמעשה חטאת פנימית, אף על פי שלא כפר בה, כלומר שלא הזה מדמה כלום, נפסלה משעת כניסה ותשרף. ואיפשר שאם הכניסה שלא על דעת להזות ממנה כלל שתהא כשרה. וכדברי ר' שמעון (בבלי זבחים פ"ב): אינה פסולה אלא אם כן כפר בדמה, שעשה בה הזאות כמעשה חטאת פנימית, ולכך אמר הכתוב: לכפר, לא שכפרה אלא שהוא הביא מדמה לכפר, וכפר בה כפי מחשבתו. ופירוש: לפניו – שהכניס הדם להיכל. וכן אם הכניס מדם פר כהן משיח והעלם דבר ושעירי עבודה זרה לפניו לפניו, שכולם לפניו ממקומם הכניסם, ופסולין. ואמר: מדמה – שאפילו מקצת דמה פוסל, שאם קבל דמה בשני כוסות והכניס אחד מהם לפניו פסולה. ועל דרך הפשט, אין הכתוב מדבר אלא בחטאות הפנימיות שצוה כבר בשריפתן, ובא כאן ליתן לא תעשה על אכילתן, כי הפרשה להשלים דיני החטאות, וזהו מדרשו של ר' יוסי הגלילי בתורת כהנים ובזבחים

(7) שיעורי ר' עובדיה ספורנו ויקרא ו':ז

[תורת החטאת והאשם – החוטא ובעל תשובה]:

דבר וגו' זאת תורת החטאת. אחר שסידר תורת העולה והמנחה המורה על האיש הצדיק והבינוני,

מסדר תורת החטאת והאשם המורה על החוטא, ושם מורה עליהם, חטאת ואשם.

ואמר במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה' קודש קדשים הוא, להורות שאל יעלה בדעתך הואיל וחטא, אף על פי שעשה תשובה ושב מרשעו, אפילו הכי אינו בכלל הצדיק הגמור אשר עליו תורה העולה, אבל יעיד כי כך רצוי לפני המקום אחרי שובו מרשעתו כצדיק גמור אשר לא חטא. ולכן אמר במקום אשר תשחט העולה המורה על הצדיק הגמור - תשחט החטאת אחרי שובו מרשעו, שהוא לפני ה', ו"ל רצוי לפניו, וקודש קדשים הוא כמו העולה.

ואשר יזה מדמה על הבגד וגו' תכבס במקום קדוש. להעיד שהיא כל כך רצויה לפניו יתברך, שאפילו טיפה אחת

הניתזת על הבגד אינו רוצה שיוציאוה לחוץ, רק יכבס הבגד במקום קדוש לבלתי ידח ממנו נידח.

אבל יש שתי חטאות, חטאת חיצונה וחטאת פנימית. החטאת החיצונה באה על שגגה קלה, אבל על כרת כולן באות, והפנימית באה על שגגה שנעשית באופן שיסובב ממנה איזה חילול ה', כמו בהעלם דבר ציבור, שכמעט נמשך ממנו קצת חילול שמים באמור העמים – עיני העדה שהיה להם להישיר הנלוזים המה תעו מדרך השכל – אם כן מה נעשה אנחנו. ולכן פר העלם ציבור היה נשרף והיה נעשה בפנים, וכן פר כהן משיח הואיל ובא לאשמת העם כמו שאמרנו שם (פרשת ויקרא). ולכן יאמר שהחטאות הפנימיות ראויות לשריפה ולא לאכילה

לכובד העוון, כאמרו, וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש לא תאכל באש תשרף

(8) שד"ל ויקרא ו':ט

המחטא אותה יאכלנה – וכיוצא בזה למטה ז' פסוק ז' וח' וט'; כך היה הענין מימות משה עד דוד, ואז התקינו כ"ד משמרות כהונה {תענית כ"ז}. וכל העובדים ביום אחד (והם הנקראים בית אב) חולקים בבשר החטאת והאשם המובאים ביום ההוא, והוצרכו חז"ל לפרש הכהן המחטא אותה להוציא את הטמא בשעת עבודה (עיין רש"י כאן ולמטה ז':ט-ט'). ומתי יפקחו עיניהם המחזיקים באולת ואומרים שהתורה נכתבה בזמן המלכים?

(9) נצי"ב ויקרא ו':ט

יאכלנה – ידוע דעת חז"ל שהוא לענין חילוק, שמי שראוי לחטא זוכה בחילוק, אבל לאכילה כל זכר כשר. אבל

מ"מ ודאי אין המקרא יוצא מידי פשוטו דמיירי באכילה ממש, שהרי מפרש המקרא במקום קדוש תאכל גו'.

אלא הפירוש, דאע"ג דכל זכר בכהנים יאכל אותה והיא מצוה עליהם, כמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות (אהלות יח,ד) שכל אכילת קדשים מצות עשה היא, מ"מ על המחטא היא מיוחדת ביותר, משום שבאכילת הכהן מתכפרין הבעלים, והכהן המתחיל במצוה אומרים לו גמור, אע"ג דאיכא דעדיף מיניה. משום הכי אם נשרף או נטמא הבשר ולא נשאר אלא כזית, המצוה שיאכל המחטא אותו כזית [וכך כתב הגאון חתם סופר אר"ח סימן מ"ט דעיקר מצות אכילה הוא בכהן המקריב ממש, והכי מבואר ביבמות (מ,א) דמצוה שיאכל הכהן שעבד עבודתה].

(10) ר' נ"ה וויזל ויקרא ו':כ"ג

וכל חטאת אשר יובא מדמה – חטאת פנימית, כמו פר משיח, פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת אלילים, ופר שעיר של יום הכפורים, שבכלן נאמרו הזאות לפנים או לפני ולפנים, ונשרפין בבית הדשן. ובא הכתוב ליתן לא-תעשה על אכילתן. זהו לפי פשוטו, וכן פירשו רשב"ם וראב"ע ז"ל. וכן פירש רמב"ן ז"ל והוא מדרשו של ר' יוסי הגלילי בתורת כהנים ובזבחים. ומודה שגם דם חטאת חיצונה ודם שאר הקרבנות כשיובא לפנים נשרפין, ולמדוהו מפסוק **הן לא הובא את דמה** וגו', אבל רש"י ז"ל פירש שאם הכניס מדם חטאת החיצונה לפנים פסולה [עכ"ד]. וגם זה נראה בפשט הכתוב, לבד אמרו **לכפר בקדש**, שאינו כמשמעו לפירוש זה, שהרי אינה מכפרת כי נפסלה בהבאה זו ובעבור כן נשרפת. אבל אמר **לכפר** שעל דעת כן הכניסה להזות מדמה בקדש, ואעפ"י שלא הזה פסולה. ואפשר שאם הכניסה שלא על דעת לכפר בה בקדש אינה פסולה, שהרי לדעת ר' שמעון אינה פסולה עד שיזה ממנה, זהו תוכן דברי רמב"ן ז"ל, ויפה דבר.

בקדש – על מזבח הזהב בהיכל, או שהביא מדם פר משיח ופר עדה ושעירי עבודת אלילים לפני ולפנים. ויאמר ראב"ע ז"ל "מקום הפרכת יקרא קדש, כי החצר אם הוא קדש, כנגד אהל מועד חול, וכן יקראו לפנים מהפרכת קדש כנגד אהל מועד, כמו **בזאת יבא אהרן אל הקדש**". ואין הדבר כן. כי ממלת **הקדש** אין הכרע, שגם החצר נקרא קדש כמו **אכל תאכלו אותה בקדש**, והכל מחנה שכינה. ואמרו **בזאת יבא אהרן אל הקדש**, נסמך על מקרא שלפניו **ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת** וגו' שהוא קדש קדשים. אבל **אשר יובא מדמה אל אהל מועד**, אינו אלא ההיכל וקדש קדשים. כי העזרה שמה **פתח אהל מועד** או **חצר אהל מועד**, וכל שיובא אל אהל מועד, בין להיכל בין לקדש קדשים. שהרי פשוטו של מקרא בחטאות פנימיות מדבר וכמו שאמרנו. ואמרו **לכפר בקדש**, ענינו שיובא על דעת להזות ממנה. ומלת **בקדש** דרשו בתורת כהנים לרבות שילה ובית עולמים

(11) במדבר יח, ח-יב

וידבר ה' אל-אהרן ואני הנה נתתי לך את-משמרת תרומתי לכל-קדשי בני-ישראל לך נתתים למשחה ולבגיד לחק-עולם: זה יהיה לך מקדש הקדשים מן-האש כל-קרבנם לכל-מנחתם ולכל-חטאתם ולכל-אשמים אשר ישיבו לי קדש קדשים לך הוא ולבגיד: בקדש הקדשים תאכלנו כל-זכר יאכל אותו קדש יהיה-לך: וזה-לך תרומת מתנם לכל-תנופת בני ישראל לך נתתים ולבגיד ולבגיתך אתך לחק-עולם כל-טהור בביתך יאכל אותו: כל חלב יצהר וכל-חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר-יתנו לה' לך נתתים: